

Lopakov V. S. System of the pension providing: today and tomorrow.

The pressing questions of the pension providing of citizens of Ukraine are reflected in the process of implementing the pension reform. Attention is given to the change of mechanisms of pensions financing and conditioning for establishment of strict dependence of pension size on the paid contributions.

В. М. Осипов

ВІДОМІ ЗАХІДНІ ІСТОРИКИ ПРО ГОЛОДОМОР 1932–1933 РОКІВ В УКРАЇНІ

У даній статті розглядається актуальність проблеми вивчення Голодомору 1932–1933 рр. в Україні. Піднімається питання про необхідність пам'ятати і знати про одну з жахливих трагедій ХХ століття.

Історична свідомість служить підставою для формування світобачення суспільства, наукова інтерпретація минулого набула особливого значення в посткомуністичній Україні, де часо дають знати догми та стереотипи тоталітарної культури.

В Україні стало можливим говорити про голодомор після грудня 1987 року. І тільки через дев'ять років, 26 листопада 1998 року, Указом Президента України було встановлено День пам'яті жертв голодомору (кожна четверга субота листопада). У травні 2003 року Верховна Рада України в офіційному зверненні до народу України визнала голодомор 1932–1933 років актом геноциду. Але це рішення пройшло з мінімальним результатом — 226 голосів. Генеральна Асамблея ООН 2003 року поширила заяву, у якій визнала Голодомор 1932–1933 років «національною трагедією українського народу». Факт геноциду українців сталінським режимом у 1932–1933 роках було офіційно визнано 11 урядами країн світу, серед яких Австралія, Угорщина, Ватикан, Литва, Сполучені Штати Америки. 4 листопада 2005 року Президент України В. А. Ющенко в Указі «Про вшанування жертв і постраждалих від голодоморів в Україні» назвав голодомори 1921–1923, 1932–1933 та 1946–1947 років геноцидом українського народу. За поданням Президента Верховна Рада України 28 листопада 2006 року ухвалила Закон «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні»,

у якому голодомор 1932–1933 років, відповідно до Конвенції ООН від 9 грудня 1948 року про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, кваліфіковано як акт геноциду українського народу [1].

Тим не менш деякі дослідники, політологи і політики як в Україні, так і поза її межами, визнаючи його злочинний характер, не вважають Голодомор злочином геноциду, попри ухвалення у 2006 р. Верховною Радою України Закону про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні. Вони аргументують свою позицію тим, що в той час на безмежних просторах Країни Рад від голоду масово гинули не лише українські селяни, і тому, мовляв, немає сенсу виокремлювати геноцидний характер українського Голодомору.

Така постановка питання ігнорує національний вимір українського Голодомору, на який аргументовано вказують багато дослідників, зокрема такі авторитетні, як Роберт Конквест, Джеймс Мейс, Андреа Граціозі [2].

Тривалий час в радянській історичній літературі про голод 1933 р. не згадувалось і лише в добу перебудови зроблено спробу чесно, гласно дослідити цю найдраматичнішу сторінку вітчизняної історії [3]. З'явилося багато публікацій, присвячених колективізації, котрі якісно відрізняються від звичних оцінок [4].

Мета цієї статті — апелюючи до праць провідних істориків, довести про особливу значущість та важливість осягнення справжніх причин, масштабів голодомору українським суспільством, яке орієнтоване на демократичний розвиток.

На Заході перші згадки про голод на Україні з'явилися вже у другій половині 1932 р. Крім преси, дипломатичних каналів, інформація про голод надходила через українські емігрантські кола [5].

Книга «Жнива скорботи» англійського історика Роберта Конквеста — є історичним звітом про найважливіший період радянського минулого.

«Жнива скорботи» вийшла у світ в Англії наприкінці 1986 року. Затверджувалося, що в 1932–1933 рр. не було голоду, і розмови про нього витлумачувалися як антирадянські виступи. Потім визнали, що голод існував, пояснюючи його саботажем куркулів і посухою. Неприйняття такого пояснення

інтерпретувалося як антисоветизм. Пізніше, однак, визнали: голод був спровокований політикою уряду. Але, як і раніше, не визнавалося, що такий був задум Сталіна і його оточення. І ця точка зору кваліфікувалася як антирадянська. В другій половині 1980-х років у СРСР визнають, що й це мало місце, однак твердження, що загинуло більше чотирьох-п'яти мільйонів, сприймалося як антирадянське. Усе це важливо відзначити хоча б для того, щоб показати, як поступово знімаються в Радянському Союзі «антирадянські» оцінки [6].

Інтерпретація Голодомору 1932–1933 рр. в Україні в уявленні англійського історика виглядає таким чином. У 1929—1932 рр. комуністична партія під керівництвом Сталіна завдала подвійного удару радянському селянству — йдеться про розкуркулювання й колективізацію. Після цього, в 1932—1933 рр., сталося те, що можна охарактеризувати як терор голодом (або, як ще кажуть, — голодомор) проти колективізованих селян України. Ця акція, значно згубніша для життя, ніж попередня (1929—1932), супроводжувалася масовими погромами української культури, інтелігенції й церкви [7].

Чверть століття тому 30-річний американський історик Джеймс Мейс назвав Голодомор-33 актом геноциду проти української нації [8].

«Його метою, наскільки нам зрозуміло, — заявив він, — було знищення української нації як політичного фактора й суспільного організму», «низведення українців до статусу, який німці звичайно називали *naturvolk* (первісний народ)» [9].

Відомий історик Кульчицький С. В. з приводу неоднозначного ставлення українців до Голодомору 1932–1933 рр. в Україні зазначив наступне: «Сучасне покоління громадян України пам'ятає своїх загиблих від голоду співвітчизників. Ось тільки причина голодних смертей у 1932–1933 рр. залишається для багатьох нез'ясованою. Хтось прагне дізнатися: чому так сталося? Хтось залишається байдужим, і таких багато» [10].

Автор терміну «геноцид» Р. Лемкін ще у 1944 році написав статтю «Радянський геноцид в Україні», де чітко визначав Голодомор геноцидом.

У ті роки смертність в Україні у 12 разів була вищою, ніж в інших регіонах СРСР [11], було знищено 20 % українського народу [12].

У 1933 р. іноземним журналістам фактично заборонили в'їзд на Україну та Північний Кавказ.

У Західній Україні, що входила тоді до складу Польщі, про голод було добре відомо, і в липні 1933 р. у Львові створили Український центральний допомоговий комітет, який зміг надати потерпілим певну допомогу нелегальними продуктовими посилками.

У радянській пресі не було ані згадки про щось подібне. Це ж стосувалося, зрозуміло, й українських газет. В хід пускалося твердження, що ніякого голоду немає.

Такою була офіційна версія, і вона мала на Заході свій вплив.

Але повністю приховати факт голоду ставало чимдалі складніше, і режим поступово визнавав наявність недоїдання і навіть зростання рівня смертності, які сталися, мовляв, через упертість селян, котрі відмовилися належно сіяти або збирати врожай [13].

Що саме трапилося під час голоду 1932–1933 років, у багатьох моментах досі залишається питанням нез'ясованим. Звісно, пам'ять не завжди точна, як і будь-які інші джерела, що ними користується історик. Однак пам'ять — це джерело, що важливим чином долучається до знання про минуле. Якщо ми хочемо зрозуміти минуле, то це джерело навряд чи можна проігнорувати [14].

Таким чином, можна зазначити, що саме на Заході — США, Канаді, Англії, Польщі та інших — з'являються перші згадки про голод у пресі та цією проблемою починають займатися науковці, у той час як у Радянському Союзі говорити про голод було заборонено.

Джерела та література

1. Лапчинська Н. Голодомор 1932–1933 рр. Харківська область. // <http://www.golodomor.kharkov.ua>
2. Василенко В. Голодомор 1932–1933 років в Україні як злочин геноциду // http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=89106
3. Панчук М. І. Злочин Сталіна та його оточення // Голод 1932–1933 років на Україні. Очіма істориків, мовою документів / Ред. кол.: Рудич Ф. М., Курас І. Ф., Пиріг Р. Я. — К.: Видавництво політичної літератури в Україні, 1990. — С. 35.

4. Діброва С. С. Сталінська колективізація: погляд крізь час // Голод 1932–1933 років на Україні. Очіма істориків, мовою документів / Ред. кол.: Рудич Ф. М., Курас І. Ф., Пиріг Р. Я. — К.: Видавництво політичної літератури в Україні, 1990. — С. 12.
5. Савельєв В. Л. Трагедія українського народу у висвітленні зарубіжної історіографії // Великий голод в Україні 1932–1933 років. Т. I / Науковий редактор Кульчицький С. В. — К.: Видавничий дім «Кієво-Могилянська академія», 2008. — 89.
6. Роберт Конквест. Передмова до російського видання // http://fictionbook.ru/author/konkvest_robert/jatva_skorbi/read_online.html?page=1&sid=b0462137dbc40fa450c07dea280c92f2
7. Роберт Конквест. Жнива скорботи. Від автора // <http://zhnyva33.narod.ru/author.html>
8. Штучний голод 1933 року в Радянській Україні: що сталося й чому? // http://harmony.com.ua/text_ua.php?id=645
9. Кульчицький и Мейс: два пути к исторической правде. Зеркало недели / человек. № 1 (630) 13–19 января 2007 // <http://www.zn.ua/3000/3150/55526/>
10. Кульчицький С. В. Голодомор 1932–1933 рр. як геноцид: труднощі усвідомлення. — К.: Наш час, 2007. — С. 8.
11. Трагедія в українській історії: численні жертви Голодомору заслуговують на вічну пам'ять і світове визнання
12. <http://www.president.gov.ua/news/12477.html>
13. Мейс Дж. Відзначення українською діаспорою 50-річчя Голодомору // Голод 1932–1933 років в Україні: причини та наслідки / Редакційна рада: Смолій В. А., Дзюба І. М., Кульчицький С. В., Литвин В. М., Морочко В. І., Мейс. Дж., Пиріг Р. Я. — К.: Наукова думка, 2003. — С. 797.
14. Роберт Конквест. Жнива скорботи. Частина III. Позиція Заходу. // <http://zhnyva33.narod.ru/part3.html>
15. Мейс Дж. Вступ // Великий голод в Україні 1932–1933 років. Т. I. / Науковий редактор Кульчицький С. В. — К.: Видавничий дім «Кієво-Могилянська академія», 2008–82.

Анотації

Осипов В. Н. Известные западные историки о Голодоморе 1932–1933 годов в Украине.

В данной статье рассматривается актуальность проблемы изучения Голодомора 1932–1933 годов в Украине. Поднимаются вопросы про необходимость знать и помнить про одну из страшнейших трагедий XX века.

Osipov V. M. Famous historians about importance and topicality of research of Golodomor of 1932–1933 in Ukraine.

The article is devoted to the analysis of urgency of study of Golodomor topic in 1932–1933 in Ukraine. It is stated that it is necessary to know and remember about one of the most tragic pages in the history of the 20th century.

Т. А. Слабчук

**ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ
ПОЛІТИЦІ НАПРИКІНЦІ ХХ — НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.**

Визначення правового статусу жінок в українській державі, під впливом міжнародних зобов'язань та подальшим становленням демократичної держави, набуває особливого актуального значення. Дослідження регулювання правового статусу жінок в Україні постає фундаментальною основою для подальшого розвитку гендерного аналізу діючого національного законодавства та впровадження гендерної політики в державі. Специфічність області державного регулювання правового статусу жінки в українському суспільстві відображає політику держави відносно питання включення жінок у політичний процес, реалізацію жінками своїх політичних прав. Проблематика жінки в українській політиці досліджувалась з різних аспектів наступними науковцями: Грабовська І., Фесенко В., Овчарова О., Левченко Л., Сverdлюк Я., Оксамитна С., Гонюкова Л. Аналіз державної політики з викорінення усіх форм дискримінації жінок та впровадження політики гендерної рівності в Україні у період з 1990 р. по 2007 р. постає головним завданням для визначення статусу жінки в українській політиці та подальшого моніторингу, удосконалення національного законодавства.

Початок 90-х років ХХ ст. зумовив загострення не тільки побутових, а й соціально-політичних проблем в державі. Перехідний стан економіки, політичний плюралізм, виникнення підприємництва, оголошення свободи слова зумовили відторгнення жінок від участі у політичному житті країни. З розпадом Радянського Союзу Україна опинилась у кризовому стані. Кризові явища охоплюють без виключення всі сфери суспільного життя. Спостерігається погіршення становища жінок у соціальному, економічному, культурному, політичному напрямку.